

BOSHLANG‘ICH SINFLARDA KO‘ZI OJIZ O‘QUVCHILARNING ONA TILI FANIDAN BILIM, KO‘NIKMA VA MALAKALARINI BAHOLASH METODIKASI

Namangan davlat pedagogika instituti

Boshlang‘ich ta’lim yo‘nalishi 1-kurs magistranti

Xalmirzayeva Fotima Kamiljanovna

Ilmiy rahbar: G.R.Abduraxmonova Namangan davlat pedagogika instituti

Boshlang‘ich ta’lim innovatsiyalari kefedrasi o‘qituvchisi, (PhD)

ANNOTATSIYA

Ushbu tezisdagi boshlang‘ich sinflarda ko‘zi ojiz o‘quvchilarning ona tili fanidan bilim, ko‘nikma va malakalarini baholashning ilmiy-metodik asoslari yoritiladi. Baholash jarayonida o‘quvchilarning individual ta’lim ehtiyojlarini hisobga olish, topshiriqlarni Brayl yozuvi, og‘zaki va audio shakllarda taqdim etish masalalari ko‘rib chiqiladi. Shuningdek, mezonli baholash, joriy, oraliq va yakuniy nazorat, diktant, mustaqil ish hamda amaliy topshiriqlardan foydalanish imkoniyatlari tahlil qilinadi.

Kalit so‘zlar: ko‘zi ojiz o‘quvchilar, ona tili, bilim, ko‘nikma, malaka, baholash, inklyuziv ta’lim, Brayl yozuvi, mezonli baholash, individual yondashuv.

АННОТАЦИЯ

В тезисе освещаются научно-методические основы оценивания знаний, умений и навыков незрячих учащихся начальных классов по родному языку. Рассматриваются вопросы учета индивидуальных образовательных потребностей учащихся, представления заданий в шрифте Брайля, устной и аудиоформе. Анализируются возможности

использования критериального оценивания, текущего, промежуточного и итогового контроля, диктантов, самостоятельных и практических заданий.

Ключевые слова: незрячие учащиеся, родной язык, знания, умения, навыки, оценивание, инклюзивное образование, шрифт Брайля, критериальное оценивание, индивидуальный подход.

ABSTRACT

This thesis discusses the scientific and methodological foundations of assessing the knowledge, skills, and abilities of blind primary school students in the native language subject. It examines the consideration of individual educational needs and the presentation of tasks in Braille, oral, and audio formats. The thesis also analyzes criterion-based assessment, current, interim, and final assessment, dictation, independent work, and practical tasks.

Keywords: blind students, native language, knowledge, skills, abilities, assessment, inclusive education, Braille, criterion-based assessment, individual approach.

Boshlang'ich ta'limda ona tili fanidan bilim, ko'nikma va malakalarni baholash o'quvchilarning o'zlashtirish darajasini aniqlash, ta'lim jarayonidagi qiyinchiliklarni belgilash va keyingi pedagogik faoliyatni rejalashtirishning muhim vositasidir. Ko'zi ojiz o'quvchilar bilan ishlashda baholash jarayoni ularning individual imkoniyatlari va maxsus ta'lim ehtiyojlarini hisobga olgan holda tashkil etilishi lozim.

Maqolaning asosiy maqsadi — boshlang'ich sinflarda ko'zi ojiz o'quvchilarning ona tili fanidan bilim, ko'nikma va malakalarini baholashning samarali usullarini aniqlash hamda inklyuziv ta'lim sharoitida baholashni tashkil etish bo'yicha metodik tavsiyalarni yoritishdan iborat.

Ko'zi ojiz o'quvchilarning bilimlarini baholashda ularning ko'rish imkoniyati cheklanganligi baholashning salbiy mezoniga aylantirilmasligi kerak. Asosiy e'tibor o'quvchining ona tili bo'yicha bilimlarni egallashi, grammatik qoidalarni qo'llashi, fikrini izchil ifodalashi, matn mazmunini tushunishi va mustaqil topshiriq bajara olishiga qaratiladi.

Baholash topshiriqlarini o'quvchining imkoniyatlariga moslashtirish muhim. Yozma topshiriqlar Brayl yozuvida berilishi, javoblar esa Brayl yozuvi yoki zarur hollarda og'zaki shaklda qabul qilinishi mumkin. Audio materiallardan foydalanish ham o'quvchiga matnni tinglash, mazmunini tushunish va unga munosabat bildirish imkonini beradi.

Ona tili fanida diktant, og'zaki savol-javob, matnni qayta hikoyalash, gap tuzish, so'z turkumlarini aniqlash, grammatik qoidalarni amalda qo'llash, mustaqil va amaliy topshiriqlar orqali o'quvchilarning bilim, ko'nikma va malakalarini aniqlash mumkin. Bunda topshiriqning shakli o'zgartirilishi mumkin, ammo baholanadigan bilim va ko'nikmaning mazmuni saqlanishi zarur.

Mezonli baholash ko'zi ojiz o'quvchilar uchun ham xolis va tushunarli baholashni ta'minlashga yordam beradi. Masalan, topshiriqni to'g'ri bajarish, grammatik qoidalaridan foydalanish, fikrni izchil bayon qilish, mustaqil ishlash va xatolarni tuzata olish kabi mezonlardan foydalanish mumkin. Mezonga asoslangan baholash o'qituvchiga o'quvchining qaysi jihatda qiynalayotganini aniqlash imkonini beradi.

Baholashni joriy, oraliq va yakuniy shakllarda tashkil etish maqsadga muvofiq. Joriy baholash dars davomida o'quvchining mavzuni o'zlashtirishini kuzatishga xizmat qiladi. Oraliq baholash ma'lum mavzu yoki bo'lim yakunida bilimlarning qay darajada shakllanganini aniqlaydi. Yakuniy baholash esa

ma'lum ta'lim davrida egallangan bilim, ko'nikma va malakalarni umumlashtirish imkonini beradi.

Baholash jarayonida o'qituvchining fikr-mulohazasi ham muhim ahamiyatga ega. O'quvchiga xatosini ko'rsatish bilan birga, uni qanday tuzatish mumkinligini tushuntirish, ijobiy natijalarni e'tirof etish va keyingi vazifalarni aniq belgilash ta'lim samaradorligini oshiradi. Bunday yondashuv o'quvchining mustaqil ishlash faolligini qo'llab-quvvatlaydi.

Ko'zi ojiz o'quvchilarni baholashda o'qituvchi ota-ona va boshqa mutaxassislar bilan hamkorlik qilishi ham foydalidir. O'quvchining kundalik faoliyati, mustaqil ishlash darajasi va o'zlashtirishdagi o'zgarishlari haqida muntazam ma'lumot almashish individual ta'lim yondashuvini takomillashtirishga yordam beradi.

Xulosa qilib aytganda, boshlang'ich sinflarda ko'zi ojiz o'quvchilarning ona tili fanidan bilim, ko'nikma va malakalarini baholashda individual yondashuv, Brayl yozuvi, og'zaki va audio topshiriqlar hamda aniq mezonlardan foydalanish muhimdir. Baholash o'quvchini faqat natijasiga ko'ra ajratish emas, balki uning rivojlanish dinamikasini aniqlash, mavjud qiyinchiliklarni bartaraf etish va keyingi ta'lim faoliyatini qo'llab-quvvatlashga xizmat qilishi kerak.

FOYDALANILGAN ADABIYOTLAR

1. Qosimova K., Matchonov S., G'ulomova X., Yo'ldosheva Sh., Sariyev Sh. Ona tili o'qitish metodikasi. Toshkent: Noshir, 2009.
2. O'zbekiston Respublikasining "Ta'lim to'g'risida"gi Qonuni. O'RQ-637, 2020-yil.
3. UNESCO. A Guide for Ensuring Inclusion and Equity in Education. Paris: UNESCO, 2017.

4. UNESCO. Global Education Monitoring Report 2020: Inclusion and Education — All Means All. Paris: UNESCO, 2020.
5. World Health Organization. World Report on Vision. Geneva: WHO, 2019.
6. World Blind Union. Braille and accessible information: resources and guidance for inclusive education. World Blind Union materials.

